

**Załącznik do uchwały Nr XXXIV/7/2006
Rady Gminy Gizalki z dnia 10 lutego 2006 r.**

**ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAN I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY GIZALKI**

TEKST JEDNOLITY

GIZALKI, WRZESIEN 2005 r.

**BIURO URBANISTYCZNO – ARCHITEKTONICZNE
W JAROCINIE**

ZESPÓŁ AUTORSKI:

**mgr inż. arch. Regina Skiba
nr upr. urbanistycznych 184/87
członek ZOIU Nr 16**

**mgr Jadwiga Korynska
mgr inż. arch. Joanna Skiba - Szewranska**

UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE

SPIS TREŚCI:

I. WSTĘP

1. Podstawy opracowania
2. Tryb prac nad studium

II. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

1. Uwarunkowania wynikające z polityki przestrzennej państwa na obszarze województwa
2. Uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z uwarunkowań rozwoju (byłego) województwa kaliskiego
3. Uwarunkowania wynikające z położenia i funkcji gminy
4. Uwarunkowania wynikające z położenia w systemie obszarów przyrodniczych (w tym chronionych) w regionie i kraju

III. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE

1. Ogólna charakterystyka gminy
2. Uwarunkowania wynikające z cech środowiska przyrodniczego
  - 2.1. Morfologia terenu
  - 2.2. Baza surowcowa
  - 2.3. Środowisko atmosferyczne
  - 2.4. Warunki wodne
  - 2.5. Zasoby glebowe
  - 2.6. Szata roślinna i świat zwierzęcy
  - 2.7. Obszary i struktury o wysokich wartościach przyrodniczych
  - 2.8. Wnioski wynikające z przyrodniczych uwarunkowań rozwoju
3. Uwarunkowania społeczno-demograficzne
  - 3.1. Osadnictwo
  - 3.2. Demografia
  - 3.3. Rynek pracy
    - 3.3.1. Zatrudnienie
    - 3.3.2. Bezrobocie
  - 3.4. Mieszkalnictwo
  - 3.5. Infrastruktura społeczna
  - 3.6. Poziom jakości życia
  - 3.7. Wnioski wynikające ze społeczno-demograficznych uwarunkowań rozwoju
4. Uwarunkowania wynikające z cech środowiska kulturowego
5. Uwarunkowania wynikające ze stanu gospodarki
  - 5.1. Sektor produkcyjno – usługowy
  - 5.2. Sektor rolny

6. Uwarunkowania wynikające z systemu infrastruktury technicznej
  - 6.1. Komunikacja
  - 6.2. Gospodarka wodno – ściekowa
  - 6.3. Energetyka
  - 6.4. Telekomunikacja
  - 6.5. Gazownictwo
  - 6.6. Ciepłownictwo
  - 6.7. Gospodarka odpadami
  - 6.8. Wnioski wynikające z uwarunkowań w dziedzinie infrastruktury technicznej

IV. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z UWARUNKOWAŃ ROZWOJU

I. WSTEP

I. WSTĘP

1. PODSTAWY OPRACOWANIA

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 15, poz. 139 – jednolity tekst z późniejszymi zmianami) określa sposoby postępowania w działalności związanej z zagospodarowaniem terenów. Zgodnie z w/w ustawą bezpośrednim dysponentem przestrzeni jest gmina (ograniczenia wprowadzają jedynie przepisy ustawowe).

Na system aktów zagospodarowania przestrzennego składają się:

a) na poziomie kraju:

- koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju,
- programy rządowe

b) na poziomie województwa:

- plan zagospodarowania przestrzennego województwa,
- programy wojewódzkie zawierające zadania rządowe służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych,

c) na poziomie gminy:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy musi uwzględniać politykę państwa na obszarze województwa i związane z tym zadania ponadlokalne (rządowe, wojewódzkie).

Pełni również rolę inspirującą i koordynującą politykę przestrzenną gminy zwłaszcza przy opracowywaniu i zmianach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Nie jest aktem prawnym stanowiącym podstawę do wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, jednak jego ustalenia mają charakter wiążący dla władz samorządowych.

2. TRYB PRAC NAD STUDIUM

Zgodnie z art. 6, ust. 1 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym Rada Gminy Gizalki podjęła uchwałę Nr XXXIV/6/98 z dnia 22 kwietnia 1998 r. o przystąpieniu do sporządzenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Gizalki”.

Prace rozpoczęte zostały w czerwcu 1998 r.

Podzielono je na 3 główne etapy:

- a) **diagnozę stanu**
- b) **uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego**
- c) **kierunki zagospodarowania przestrzennego i strefy polityki przestrzennej**

Studium zaopiniowane zostało przez organy wymienione w art. 18, ust. 2, pkt 4 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym.

W opracowaniu uwzględniono m. in. następujące dokumenty:

- a) „Polityka ekologiczna państwa” – uchwalona przez Sejm RP w 1992 r.,
- b) „Wstępna koncepcja polityki zagospodarowania przestrzennego kraju” – projekt z 1995 r.,
- c) „Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju – Polska 2000 PLUS” z 1997 r.,
- d) „Kierunki rozwoju województwa kaliskiego”
- e) Informacje i wytyczne ze „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa kaliskiego” z 1997 r. uzupełnione w 1998 r..
- f) Wnioski złożone przez zainteresowane organy i instytucje
- g) **Informacje i wytyczne z Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego**
  - Komunikacja:
droga wojewódzka nr 442 Kalisz – Pyzdry – Września
droga wojewódzka nr 443 Jarocin – Gizalki – Tuliszków
  - Infrastruktura techniczna:
linia elektroenergetyczna 110 kV Konin – Jarocin – Pleszew – Ostrów Wlkp
oczyszczalnia ścieków w Gizalkach
  - Środowisko przyrodnicze:
ochrona kompleksów leśnych

obszary o zróżnicowanej i korzystnej zasobności wód w obrębie piętra kredowego i jurajskiego

położenie w obszarze występowania wód mineralnych termalnych chlorkowo-wapniowych o temperaturze 40⁰ - 60⁰ we wschodniej części gminy

ponadnormatywne zanieczyszczenie wód rzeki Proсны

obszary zagrożone powodzią w dolinie Proсны m. In. na obszarze gminy Gizalki.

II. UWARUNKOWANIA ZEWNETRZNE

II. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POLITYKI PRZESTRZENNEJ PAŃSTWA NA OBSZARZE WOJEWÓDZTWA

Zgodnie z art. 54b, ust. 2 – 7 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 15, poz. 139 – jednolity tekst z późniejszymi zmianami) – „sejmik województwa uchwała plan zagospodarowania przestrzennego województwa, w którym określa się zasady organizacji struktury przestrzennej, w tym:

1. podstawowe elementy sieci osadniczej,
2. rozmieszczenie infrastruktury społecznej, technicznej i innej,
3. wymagania w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony dóbr kultury – z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie”.

Poprzednio wojewoda w oparciu o koncepcję polityki zagospodarowania przestrzennego kraju sporządzał „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa” określając uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej państwa na obszarze województwa.

Według „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju – Polska 2000 Plus” dawniejsze województwo kaliskie charakteryzuje się korzystnym położeniem na głównym europejskim szlaku tranzytowym wschód – zachód w obszarze oddziaływania metropolii berlińskiej oraz pomiędzy aglomeracjami: poznańską, wrocławską i łódzką. Planowana autostrada A- 8 Łódź – Wrocław (lub droga ekspresowa) połączona z autostradą A-2 Berlin – Moskwa) sytuuje region kaliski w potencjalnym paśmie przyspieszonego rozwoju o znaczeniu europejskim. Przy planowaniu rozwoju regionu należy uwzględnić wpływ istotnych uwarunkowań zewnętrznych, które wyznaczane są przez cztery podstawowe trendy:

- cywilizacja informacyjna,
- globalizacja rozwoju,
- ekorozwój (rozwój zrównoważony),
- umacniania demokracji w skali ogólnokrajowej i lokalnej.

Rozwój regionu powinien być rozpatrywany również w kategoriach systemów przestrzennych, m. in.:

- systemu osadniczego,
- infrastruktury technicznej,
- wielofunkcyjnych ośrodkach miejskich i wiejskich,
- sieci ekologicznej.

Zagadnienia te znalazły odzwierciedlenie w opracowanym „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa”:

- 1) położenie w zasięgu oddziaływania metropolii berlińskiej oraz mniejszych ośrodków zrównoważonego rozwoju o znaczeniu lokalnym,
- 2) budowa autostrady A-8 (pasmo przyspieszonego rozwoju o znaczeniu europejskim)
- 3) rozbudowa infrastruktury telekomunikacyjnej (przewodowej i bezprzewodowej),
- 4) budowa linii przesyłowej WN 400 kV,
- 5) w dziedzinie gospodarki wodnej planowana realizacja zbiornika „Wielowieś Klasztorna” w rejonie Kalisza (o znaczeniu regionalnym),
- 6) tworzenie krajowej sieci ekologicznej ECONET – POLSKA, a obecnie **NATURA 2000**

W następnym rozdziale omówione zostaną wytyczne wynikające z przełożenia polityki zagospodarowania przestrzennego kraju i założeń rozwojowych przyjętych w „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa” na poziom gminy.

2. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY WYNIKAJĄCE Z UWARUNKOWAŃ ROZWOJU (BYŁEGO) WOJEWÓDZTWA KALISKIEGO

Z opracowanego przez WBPP w Kaliszu „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa kaliskiego” wynikają następujące istotne uwarunkowania rozwoju gminy Gizałki :

- a) warunki dla wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej w kierunku rozwoju produkcji rolnej w związku z występowaniem dobrych gleb (w dolinie Proсны w zachodniej części gminy),
- b) duża lesistość gminy i warunki do zwiększenia lesistości (na słabych glebach),
- c) występowanie wzdłuż doliny Proсны struktur hydrogeologicznych wysokiej ochrony (OWO),
- d) potrzeba ochrony zlewni rzeki Proсны,
- e) występowanie korytarza ekologicznego o znaczeniu krajowym w dolinie Proсны (sieć ECONET),
- f) potencjalne warunki do objęcia ochroną użytków ekologicznych,
- g) potrzeba modernizacji układu i stanu dróg,
- h) potrzeba modernizacji i rozwoju infrastruktury technicznej,
- i) potrzeba przygotowania terenów pod budownictwo mieszkaniowe i inwestycyjne,
- j) przebieg linii energetycznej WN 110 kV (zachodni i północny fragment gminy),
- k) występowanie obszarów zagrożonych powodzią w dolinie rzeki Proсны,
- l) lokalizacja obszaru zasobowego wód podziemnych piętra czwartorzędowego,
- m) potrzeba wyznaczenia ścieżek rowerowych w gminie,

Według podziału byłego województwa kaliskiego na strefy polityki przestrzennej gmina Gizałki znajduje się w strefie „A” – preferowanej do rozwoju funkcji turystycznej i gospodarki leśnej. Preferowane kierunki rozwoju funkcji:

- rozwój turystyki i rekreacji (w tym agroturystyki) – zwłaszcza we wschodniej części gminy,
- rozwój gospodarki leśnej.

Zachodni skrawek gminy leży w strefie „B” – rozwoju produkcji rolnej.
Preferowany kierunek rozwoju funkcji:

- rozwój rolnictwa i związanego z nim przemysłu rolno – spożywczego,
- rozwój aktywizacji gospodarczej (związany z przebiegiem tras wojewódzkich).

W systemie osadniczym wieś gminna Gizalki pełni rolę ośrodka podstawowego, lokalnego obsługującego zwłaszcza rolnictwo. Konieczny jest przyspieszony rozwój infrastruktury technicznej i społecznej. Należy przeciwdziałać nadmiernemu rozpraszaniu zabudowy.

3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA I FUNKCJI GMINY

Gmina Gizalki położona jest w południowo - wschodniej części województwa wielkopolskiego. Leży również na skraju powiatu pleszewskiego (w części północnej) pomiędzy ośrodkami powiatowymi: Pleszewem, Jarocinem i dalej położonymi Wrześnią, Słupcą, Kaliszem i Koninem.

Gmina posiada dobre powiązania komunikacji drogowej. Przez środkową część gminy przebiega równoleżnikowo droga wojewódzka Nr 443 relacji Jarocin – Gizalki - Rychwał - Konin, która w Gizalkach łączy się z drogą wojewódzką Nr 442 relacji Kalisz – Gizalki – Pyzdry – Września. Natomiast brak jest linii kolejowej. Do najbliższej położonej stacji kolejowej w Pleszewie – Kowalewie odległość wynosi ok. 20 km.

Powiązania komunikacyjne przedstawione zostały na mapie Nr 4 w skali 1 : 100 000 załączonej do niniejszych uwarunkowań.

Powierzchnia gminy wynosząca 109 km² stanowi 1,7 % obszaru byłego województwa kaliskiego; 0,4 % obszaru województwa wielkopolskiego oraz 15,3 % obszaru powiatu pleszewskiego.

Na dzień 31.12.1997 r. liczba ludności w gminie wynosiła 4614 mieszkańców, co stanowiło 0,6 % ogółu mieszkańców byłego województwa kaliskiego; ok. 0,1 % ogółu mieszkańców województwa wielkopolskiego oraz 10,5 % ogółu mieszkańców powiatu pleszewskiego. Najwięcej osób zamieszkuje wieś Gizalki (700) i Tomice (535), a najmniej w Orlinie Małej (81) i Oborach (84). Obszarowo gmina jest gminą średniej wielkości w powiecie pleszewskim, ale najmniejszą pod względem ludnościowym.

Gminy ościenne graniczące z gminą wyszczególnione zostały w rozdziale II, punkt 1 „Diagnozy stanu” (graniczy z 1 gminą z pow. Jarocin, Kalisz, Konin, Słupca, Września i z 2 gminami z pow. Pleszew).

Główną funkcją gminy jest produkcja rolna, a funkcją dodatkową działalność gospodarcza w sferze wytwórczej i obsługi rolnictwa oraz obsługi mieszkańców (w tym w zakresie obsługi administracyjnej – siedziba samorządu gminnego), a także rekreacja.

Gmina z racji swego położenia ma dobry dostęp i kontakty z powiatami ościennymi – jarocińskim, wrzesińskim, słupeckim, konińskim, kaliskim oraz z aglomeracjami: poznańską, łódzką i wrocławską.

Położenie w bliskim sąsiedztwie miast powiatowych: Pleszewa, Jarocina, Wrześni, Słupcy, Konina, Kalisza w strefie ich oddziaływania, dysponującymi sporym potencjałem społecznym i gospodarczym ma istotne znaczenie dla aktywizacji gminy oraz stwarza możliwości korzystania z usług specjalistycznych i ponadlokalnych (m. in. w zakresie szkolnictwa średniego i wyższego, ochrony zdrowia, administracji specjalnej itp.).

W zakresie obsługi sieci i urządzeń energetycznych podlega Zakładowi Energetycznemu w Jarocinie.

Docelowo gmina przewidziana jest do gazyfikacji. Stąd konieczna aktualizacja programu gazyfikacji gminy.

Gmina jest w trakcie modernizacji sieci i urządzeń telekomunikacyjnych (rozbudowa sieci kablowej i budowa AWD oraz sukcesywna likwidacja sieci napowietrznej). Przez zachodnią i północną część gminy przebiega linia energetyczna WN 110 kV.

Obok powiązań infrastrukturalnych, społecznych i gospodarczych na uwagę zasługują związki przyrodnicze regionu, a w nich powiązania sieci rzecznej oraz obszarów o szczególnych walorach. Najistotniejszymi elementami przyrodniczymi są:

- dolina rzeki Proсны stanowiąca korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym (sieć ECONET) oraz doliny pozostałych cieków stanowiące korytarze ekologiczne o znaczeniu regionalnym i lokalnym, a obecnie *sieć Natura 2000*, ekosystemy leśne (we wschodniej i środkowej części gminy),

Należy również wspomnieć o powiązaniach turystyczno-rekreacyjnych:

- szlaki turystyki pieszej i motorowej,
- szlak turystyki wodnej (na rzece Prośnie),
- planowane trasy rowerowe,
- szlak pątniczy z Lichenia i Łądu do Turska, Kalisza i dalej do Częstochowy

Jednym z elementów harmonijnego rozwoju gminy jest rozwiązanie problemów stykowych. W przypadku gminy Gizalki współpraca międzygminna powinna dotyczyć przede wszystkim :

gminy Czermin

- wspólne działanie dla ochrony zlewni rzeki Proсны,
- działania w celu modernizacji trasy wojewódzkiej Nr 443 relacji Jarocin – Konin,
- współpraca w zakresie modernizacji dróg powiatowych i gminnych łączących miejscowości obu gmin,
- obsługa międzygminnych ścieżek rowerowych,
- zagospodarowanie szlaku turystyki wodnej na Prośnie,
- koordynacja przebiegu linii telekomunikacyjnych i energetycznych,
- ochrona struktur hydrogeologicznych czwartorzędowych (OWO – w dolinie rzeki Proсны),
- współdziałanie w zakresie ochrony przeciwpowodziowej,
- koordynacja przebiegu szlaku pątniczego (z Łądu do Kalisza i dalej do Częstochowy),
- rozwiązywanie spraw związanych z gospodarką odpadami,
- dostosowanie przebiegu planowanych gazociągów ze stacji redukcyjnej w Broniszewicach,

gminy Chocz

- wspólne działania dla ochrony zlewni Proсны,
- dostosowanie przebiegu planowanych gazociągów ze stacji redukcyjnej w Broniszewicach,
- koordynacja przebiegu linii telekomunikacyjnych i energetycznych,
- wspólna realizacja międzygminnych ścieżek rowerowych,
- współpraca przy realizacji szlaku turystyki wodnej na rzece Prośnie,
- działania w zakresie ochrony kompleksów leśnych,
- dążenie do rozwoju turystyki i rekreacji,

- rozwiązywanie spraw związanych z gospodarką odpadami,
- współdziałanie w zakresie ochrony przeciwpowodziowej,
- ochrona struktur hydrogeologicznych czwartorzędowych (OWO – w dolinie rzeki Proсны),
- działanie w celu modernizacji trasy wojewódzkiej nr 442 relacji Kalisz – Września,

gminy Blizanów

- współdziałanie w zakresie ochrony kompleksów leśnych,
- współpraca w zakresie utylizacji odpadów,
- koordynacja działań dla ochrony „Pyzdrskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu” przylegającego do obu gmin,

gminy Grodziec

- działania w celu modernizacji trasy wojewódzkiej nr 443 relacji Jarocin – Konin,
- współpraca w zakresie modernizacji dróg powiatowych i gminnych łączących miejscowości obu gmin,
- koordynacja działań w zakresie ochrony kompleksów leśnych,
- obsługa międzygminnych ścieżek rowerowych,
- koordynacja przebiegu linii telekomunikacyjnych i energetycznych,
- zachowanie ciągu ekologicznego lokalnego wzdłuż Kanału Czarnobrodzkiego,
- rozwiązywanie spraw związanych z gospodarką odpadami,
- współdziałanie w zakresie ochrony „Pyzdrskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu”,

gminy Zagórz

- współpraca w zakresie modernizacji dróg powiatowych i gminnych łączących miejscowości obu gmin,
- wspólne działania dla ochrony kompleksów leśnych,
- obsługa międzygminnych ścieżek rowerowych,
- przebieg linii energetycznej WN 110 kV,
- koordynacja przebiegu pozostałych linii energetycznych oraz linii telekomunikacyjnych,
- zachowanie lokalnego ciągu ekologicznego wzdłuż Kanału Młynikowskiego,
- współdziałanie dla ochrony „Pyzdrskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu”,

gminy Pyzdry

- wspólne działania dla modernizacji drogi wojewódzkiej nr 442 relacji Kalisz – Września,
- ochrona zlewni rzeki Proсны,
- współpraca w zakresie modernizacji dróg powiatowych i gminnych łączących miejscowości obu gmin,
- zagospodarowanie szlaku turystyki wodnej na Prośnie,
- działania dla ochrony kompleksów leśnych,

- obsługa międzygminnych ścieżek rowerowych,
- ochrona struktur hydrogeologicznych czwartorzędowych (OWO – w dolinie rzeki Proсны),
- współdziałanie w zakresie ochrony przeciwpowodziowej,
- kontynuacja lokalnego ciągu ekologicznego wzdłuż Kanału Młynikowskiego,
- rozwiązywanie gospodarki odpadami,
- współdziałanie dla ochrony „Pyzdrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu”, przylegającego do obu gmin,

gminy Żerków

- ochrona zlewni rzeki Proсны,
- współpraca w zakresie modernizacji dróg powiatowych i gminnych łączących miejscowości obu gmin,
- koordynacja przebiegu linii energetycznej WN 110 kV,
- dostosowanie przebiegu linii telekomunikacyjnych i energetycznych,
- wspólna realizacja międzygminnych ścieżek rowerowych,
- współpraca przy realizacji szlaku turystyki wodnej na rzece Prośnie,
- ochrona struktur hydrogeologicznych czwartorzędowych (OWO – w dolinie rzeki Proсны),
- dążenie do rozwoju turystyki i rekreacji,
- współdziałanie w zakresie ochrony przeciwpowodziowej,
- współdziałanie dla ochrony OCHK „Szwajcaria Żerkowska” oraz „Żerkowsko – Czeszewskiego Parku Krajobrazowego”,
- rozwiązywanie gospodarki odpadami.

4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA W SYSTEMIE OBSZARÓW PRZYRODNICZYCH W REGIONIE I KRAJU

Rozwój gminy Gizałki oraz poprawa standardów życia jej mieszkańców związane są ściśle ze środowiskiem przyrodniczym.

Sztuczne wydzielenie gminy z przestrzeni geograficznej wymaga rozpatrywania wzajemnych korelacji i uwarunkowań w szerszym, wykraczającym poza granice administracyjne kontekście przyrodniczym.

Mapa nr 1 : Powiązania przyrodnicze w skali 1 : 100 000.

Powiązania zewnętrzne gminy dotyczą:

zasobów przyrodniczych :

- sąsiedztwo gminy od północy, północnego-wschodu i wschodu z Pyzdrowskim Obszarem Chronionego Krajobrazu oraz z położonym wzdłuż rzeki Warty Nadwarciańskim Parkiem Krajobrazowym obliguje gminę do prowadzenia polityki ekorozwoju na terenach przyległych do obszarów chronionych,
- w niedalekim sąsiedztwie gminy – na zachód od niej znajduje się „Żerkowsko – Czeszewski Park Krajobrazowy” wraz z obszarem Chronionego Krajobrazu „Szwajcaria Żerkowska”,
- położenie południowo – zachodniej i zachodniej części gminy zgodnie z Koncepcją Krajowej Sieci Ekologicznej (ECONET) w zasięgu korytarza ekologicznego o znaczeniu krajowym – dolina Proсны; łączącego się na północy z korytarzem ekologicznym o znaczeniu krajowym rzeki Warty oraz obszarem węzłowym o znaczeniu międzynarodowym – Obszar Doliny Środkowej Warty,
- doliny rzeczne przebiegające przez obszar gminy (kan. Młynikowski, Oborski i Czarnobrodzki) stanowią korytarze ekologiczne o znaczeniu lokalnym decydujące o zachowaniu bioróżnorodności ekosystemowej,
- ekosystemy leśne stanowiące ważny czynnik równowagi ekologicznej pełnią funkcje obszarów węzłowych,
- kompleksy leśne wnioskowane do uznania za ochronne z uwagi na funkcje glebowe i wodochronne wpływają na zachowanie ekosystemów eolicznych oraz gospodarkę wodną,
- położenie gminy w postulowanej do ochrony zlewni rzeki Proсны wymusza gospodarowanie zgodne z zasadami ochrony środowiska,
- występowanie wzdłuż południowo - zachodnich granic gminy (doliny rz. Proсны) struktur hydrogeologicznych wysokiej ochrony (OWO),
- występowanie głównych zbiorników wód podziemnych: piętra czwartorzędowego, trzeciorzędowego oraz kredowo – jurajskiego,
- gleby wysokich klas bonitacyjnych występujące zwłaszcza w dolinie Proсны oraz południowo-zachodniej części gminy stanowią fragment kompleksu gleb chronionych na obszarze woj. wielkopolskiego, wymagają wspólnej ochrony i regionalnej gospodarki rolnej podporządkowanej wymogom zachowania bioróżnorodności.

zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska:

- ponadnormatywne transgraniczne zanieczyszczenie wód powierzchniowych (rzeka Proсна),
- zanieczyszczenie wód płytkiego poziomu wód gruntowych,
- napływ zanieczyszczeń atmosferycznych z kierunku zachodniego i południowo - zachodniego,
- oddziaływanie dróg wojewódzkich na środowisko przyrodnicze obszarów przyległych, w stopniu zależnym od natężenia ruchu i sprawności pojazdów (wzrost zawartości ołowiu i hałasu wzdłuż dróg wojewódzkich nr 443 i nr 442),
- oddziaływanie linii wysokiego napięcia (110 kV) szczególnie w zakresie promieniowania elektromagnetycznego,
- położenie gminy poza obszarem zagrożenia ekologicznego.

III. UWARUNKOWANIA WEWNETRZNE

III. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Gizałki jest gminą wiejską położoną obecnie w południowo – wschodniej części województwa wielkopolskiego.

Podstawowe dane o gminie:

- powierzchnia	109 km ²
- liczba mieszkańców (stan na 31.12.1999r.)	4614 M
- liczba miejscowości	21
- ilość sołectw	16
- gęstość zaludnienia	43 osoby/km ²

- struktura zatrudnienia w gospodarce narodowej (w 1997 r.):

- rolnictwo i leśnictwo	16,7 %
- przemysł i budownictwo	13,5 %
- usługi	12,1 %
- transport i łączność	3,2 %
- sfera budżetowa	48,3 %

- użytkowanie ziemi:

- użytki rolne	79,4 %
- lasy i grunty leśne	17,7 %
- pozostałe grunty i nieużytki	2,9 %

- przyrodnicze obszary chronione:

- struktura hydrogeologiczna wysokiej ochrony OWO (dolina rz. Prosny),	
- korytarz ekologiczny rangi krajowej – dolina Prosny (sieć ECONET),	
- użytki ekologiczne	2
- pomniki przyrody	3
- obiekty wpisane do rejestru zabytków	2
- najcenniejsze stanowiska archeologiczne (kultura łużycka)	15
- ciekawe zespoły urbanistyczne	1
- parki podworskie	2

2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z CECH ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Racjonalne korzystanie z zasobów przyrodniczych w myśl zasady ekorozwoju możliwe jest po uprzednim zapoznaniu się z podstawowymi zagrożeniami i walorami gminy Gizalki.

2.1. MORFOLOGIA TERENU

Ukształtowanie powierzchni gminy ma charakter nizinny o rysie dość monotonnym. Gmina obejmuje fragment Niziny Południowowielkopolskiej oraz Równiny Rychwalskiej. Najwyższy punkt terenu zaznacza się we wschodniej jej części w pasie wydmy (118,8 m n.p.m.), najniższy w części zachodniej w okolicy doliny Proсны (70 m n.p.m.). **Ukształtowanie powierzchni nie stwarza generalnie problemów w zagospodarowaniu przestrzennym terenów za wyjątkiem ciągów dolinnych** użytkowanych w postaci ekosystemów trawiastych oraz agroekosystemów.

2.2. BAZA SUROWCOWA

Ubogie zasoby surowcowe gminy Gizalki reprezentowane przez nieudokumentowane złoża kruszywa naturalnego generalnie **nie stwarzają perspektyw eksploatacyjnych**. **Możliwość wykorzystania piasków eolicznych** skupionych w formach wydmy, do wyrobu cegły wapienno - piaskowej **nie wydaje się celowe z uwagi na degradację ekosystemów wydmy** o ciekawych walorach turystycznych i ekologicznych.

Zagłębienia poeksploatacyjne na terenie gminy wymagają podjęcia działań rekultywacyjnych oraz przeciwdziałania nielegalnemu składowaniu w ich obrębie odpadów różnego pochodzenia.

2.3. ŚRODOWISKO ATMOSFERYCZNE

Klimat gminy znajduje się pod wpływem powietrza polarno - morskiego z przeważającymi wiatrami z sektora zachodniego oraz południowo - zachodniego. Średnia roczna wilgotność przekracza 80 %. Średnie roczne sumy opadów kształtują się nieco powyżej 500 mm. Okres wegetacyjny trwa 332 dni (dane 1951 - 1980).

Na lokalne warunki mikroklimatyczne wpływają doliny rzek (zwłaszcza rz. Proсны), kompleksy leśne oraz urozmaicające krajobraz oczka wodne.

Warunki klimatyczne sprzyjają rozwojowi turystyki i rekreacji.

Zanieczyszczenie powietrza na terenie gminy ma charakter lokalny. Indywidualne paleniska domowe wykorzystujące tradycyjne nośniki energii cieplnej oraz zakłady stolarskie obniżają jakość powietrza. Przyczyniają się do tego również zanieczyszczenia komunikacyjne związane z przebiegiem dróg wojewódzkich nr 442 Kalisz - Września i 443 Jarocin - Gizalki - Konin oraz zanieczyszczenia transgraniczne (wiatry z sektora zachodniego).

Uciążliwości związane z hałasem notuje się generalnie wzdłuż tras komunikacyjnych (nr 442, 443). Rozwój motoryzacji może tę sytuację pogłębić.

Lokalnym emitorem hałasu są również zakłady stolarskie rozsiane na terenie gminy w liczbie ok.19.

Przebiegająca przez teren gminy **linia wysokiego napięcia 110 kV stanowi** w związku z promieniowaniem elektromagnetycznym **inwestycję mogącą pogorszyć stan środowiska przyrodniczego.**

2.4. WARUNKI WODNE

Gmina Gizałki znajduje się w obrębie zlewni wód szczególnie chronionych rzeki Proсны i Warty oddzielonych linią wododziałową III rzędu. Położenie w strefie wododziałowej wpływa na strukturę przyrodniczą oraz przestrzenną gminy. Tereny źródłowe cieków wodnych znajdujące się w ich sąsiedztwie wymagają szczególnej ochrony przed zanieczyszczeniami.

Przepływające przez teren gminy ciek wodny pełni funkcję aktywnych ciągów ekologicznych. Wysokie stany wód stwarzają zagrożenie powodziowe zwłaszcza w dolinie rzeki Proсны. Zasięg wyrządzanych szkód niwelują towarzyszące wschodnim brzegom rzeki (od północy po Gizałki) wały przeciwpowodziowe.

Niemal cały obszar gminy za wyjątkiem terenów leśnych oraz wydumowych (południowa i północna część gminy) objęty jest zabiegami melioracyjnymi (rowy melioracyjne oraz system drenów).

Rowy odwadniające wymagają, ze względu na swą niedrożność,(w 80 %) zabiegów renowacyjnych.

Zabudowa hydrotechniczna w postaci zastawek na rzekach i kanałach stanowiąca element małej retencji, podpiętrza wody w okresach susz. Niskie stany wody sprzyjają komasacji zanieczyszczeń.

Wody powierzchniowe gminy wykazują zły stan sanitarny. Przyczynia się do tego nieuregulowana gospodarka wodno - ściekowa oraz zanieczyszczenia transgraniczne. Badania przeprowadzone na rzece Proсны w ppk Ruda Wiieczyńska (1996r) wykazały ponadnormatywne wartości zanieczyszczeń. Pozostałe ciek wodny nie objęty są monitoringiem. Przekroczenia wskaźnika miano Coli pozwalają jednak na określenie ich czystości jako pozaklasowej.

Zachodnia część gminy znajduje się w zasięgu zbiornika wód podziemnych piętra czwartorzędowego objętego ochroną jako struktura hydrogeologiczna wysokiej ochrony (OWO). Cała gmina położona jest w obrębie zbiornika wód trzeciorzędowych oraz jurajsko - kredowych.

Stan czystości wód podziemnych nie budzi generalnie zastrzeżeń.

W związku z korzystnymi warunkami infiltracyjnymi przypowierzchniowych warstw gruntów na znacznym obszarze gminy **pojawia się jednak zagrożenie poziomu wód gruntowych zanieczyszczeniami** pochodzącymi ze ścieków komunalnych i bytowych (nieszczelne szamba). Mniej korzystne warunki migracyjne zanieczyszczeń zaznaczają się w dolinach rzecznych , słabe natomiast na terenach podmokłych.

Ujęcia wodne ze względu na możliwość zanieczyszczenia wymagają podjęcia środków ostrożności podobnie jak tereny płytkiego poziomu wód gruntowych.

Zagrożenie wód podziemnych stanowi rezultat nielegalnego składowania odpadów. Duże zużycie nawozów oraz środków ochrony roślin może także wpływać na jakość wód podziemnych.

Brak synchronizacji procesów wodociągowania z kanalizacją stanowi niewątpliwy problem gminy. Gmina nie posiada oczyszczalni ścieków. **Konieczna staje się zatem jej budowa** (aktualnie rozpoczęto realizację oczyszczalni ścieków w Gizalkach).

2.5. ZASOBY GLEBOWE

Gmina cechuje się średnim udziałem gleb prawnie chronionych. Dominują gleby niskich klas bonitacyjnych V - VI klasy oraz pochodzenia organicznego reprezentowane przez gleby murszowe i fosforowe obejmujące niewielkie tereny na wschód od doliny Proсны. Spore powierzchnie zajmują gleby murszowo - mineralne i murszowate skupione w dolinach małych cieków wodnych.

Gleby niskich klas bonitacyjnych , nieużytków winny podlegać zalesieniu

Najbardziej wartościowe gleby III - IV klasy (18,9%) skupione są w dolinie rzeki Proсны, tworząc mozaikę mad lekkich i średnich pylastych.

Gleby gminy nie stwarzają korzystnych warunków dla rozwoju rolnictwa za wyjątkiem gleb w dolinie rzeki Proсны.

Gleby na terenie gminy są bardzo zakwaszone oraz wymagają, jako metody naprawczej, przeprowadzenia zabiegów wapnowania.

Niewielka zasobność gleb w makro i mikroelementy decyduje o ich nienajlepszej kondycji. Komasaacja ołowiu ,pochodzącego głównie ze spalin samochodowych oraz nieznaczne zasiarczenie gminy stanowi rezultat antropopresji. **Konieczne jest podjęcie działań mających na celu ograniczenie emisji i imisji tych zanieczyszczeń.**

Degradacja gleb wynikająca z eksploatacji surowców w formach piaszczystych wymaga również podjęcia działań sanacyjnych w tym zakresie.

2.6. SZATA ROŚLINNA I ŚWIAT ZWIERZĘCY

Gmina cechuje się wysokim stopniem lesistości (44 %), przewyższającym średnią dla kraju (27,9 %). Zwarte kompleksy leśne skupione są głównie w południowej i północnej części gminy. Dominują lasy państwowe (73,6 %).

Występujące na terenie gminy siedliska to cechujące terasę akumulacyjną siedliska borowe z dominującym mało żyznym borem suchym i borem świeżym. Siedliska boru wilgotnego zajmują niewielkie powierzchnie podobnie jak i bór mieszany świeży oraz mieszany wilgotny.

Dominujące drzewostany należą do grupy wiekowej (40 - 100 lat). Młodniki podobnie jak starodrzewia zajmują niewielkie powierzchnie.

Ekosystemy leśne cechuje niezgodność składu gatunkowego ze składem pożądanym.. Monokulturowy charakter (sosna 97 %) lasów powoduje zniekształcenia i degradację siedlisk leśnych obniżając ich zdolność produkcyjną.

Jednolitość gatunkowa wpływa również na stan zdrowotny oraz obniżone walory estetyczne drzewostanów odzwierciedlające się w możliwości zagrożenia pożarowego oraz działania szkodników. **Konieczność przywrócenia zgodności drzewostanów z siedliskiem** stanowi warunek poprawy funkcjonowania środowiska przyrodniczego.

Ekosystemy leśne gminy wykazują dogodne warunki do penetracji pieszej i zbierania runa leśnego za wyjątkiem borów wilgotnych. Dotyczy to zarówno lasów państwowych jak i prywatnych.

Zadrzewienia i zakrzaczenia występujące na terenie gminy wzdłuż dolin rzecznych, rowów melioracyjnych oraz ciągów komunikacyjnych odgrywają dużą rolę ekologiczną. **Konieczne jest zachowanie, a także uzupełnienie zadrzewień i zakrzaceń.**

W dolinach rzecznych oraz obszarach okresowo lub stale podmokłych koncentrują się ekosystemy łąkowe. Intensyfikacja ich użytkowania przyczynia się do przeobrażeń skutkujących w zubożeniu lokalnej fauny i flory.

Bezleśne rolnicze tereny gminy charakteryzują się mozaikową strukturą pól. Synantropijna roślinność porastająca miedze wzbogaca krajobraz pod względem ekologicznym i estetycznym.

Zwierzostan występujący na terenie gminy jest typowy dla Wielkopolski. Koncentracja jego zaznacza się w lasach oraz w obrębie ekosystemów łąkowych. Zagrożenia fauny wynikają z antropogenizacji środowiska przyrodniczego.

2.7. OBSZARY I STRUKTURY O WYSOKICH WARTOŚCIACH PRZYRODNICZYCH

Dolina rzeki Prośny, od zachodu i południowego - zachodu zamykająca obszar gminy, zgodnie z koncepcją krajowej sieci ekologicznej (ECONET - PL) stanowi korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym.

Na terenie gminy znajdują się trzy podlegające ochronie pomniki przyrody (dęby szypułkowe) oraz liczne obiekty indywidualnej ochrony przyrody rozsiane w obrębie ekosystemów leśnych.

Istnieją uwarunkowania do objęcia ochroną 2 drzew o charakterze pomnikowym, utworzenia 2 użytków ekologicznych (ekosystemy bagienne) oraz przyjęcia funkcji wodo - i glebochronnych dla gminnych połaci leśnych. Istnieje także możliwość utworzenia lokalnej sieci ekologicznej.

3. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z PRZYRODNICZYCH UWARUNKOWAŃ ROZWOJU

Diagnoza stanu oraz przyrodnicze uwarunkowania o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym pozwalają na dość dobrą ocenę potencjału przyrodniczego gminy oraz jej możliwości rozwojowych w myśl zasady rozwoju zrównoważonego.

Poniżej przedstawione zostały bariery, preferencje oraz konflikty rozwojowe w sferze ekologicznej (tab. 1).

3. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO - DEMOGRAFICZNE

3 3.1. Osadnictwo

System osadniczy gminy tworzy 16 wsi sołeckich (w tym sołectwo Nowa Wieś należy do obrębu geodezyjnego wsi Czołnochów) i 5 przysiółków. Wieś Obory i Orlina Mała stanowią odrębne obręby geodezyjne, ale nie są sołectwami. Wiodącą jednostką osadniczą jest wieś Gizalki, będąca ośrodkiem gminnym.

System osadniczy gminy znamionują trzy typy układów przestrzennych siedlisk wsi, mianowicie:

- a) wsie siedliskowo zwarte (Gizalki, Tomice, Szymanowice, Ruda Wieczyńska, Obory) i towarzyszące im zasiedlenia przysiółkowe (Gizalki Las, Tomice Las, Tomice Młynek),
- b) wsie siedliskowo rozproszone z ośrodkami zasiedlenia skoncentrowanego (Wierzchy, Wronów, Świerczyna, Czołnochów, Nowa Wieś, Białobłoty, Orlina Duża, Orlina Mała) i towarzyszącego im zasiedlenia przysiółkowego - Krzyżówka,
- c) wsie siedliskowo rozproszone - Leszczyca, Dziewiń Duży, Toporów, Kolonia Obory, Kolonia Ostrowska z przysiółkiem Studzianka.

Gizalki są ośrodkiem o wyspecjalizowanej funkcji rolniczej. Jest to najważniejszy ośrodek na terenie gminy obsługujący zamieszkałą tutaj ludność.

Rozproszenie osadnicze w gminie, uwzględniające liczbę miejscowości w jednym sołectwie wynosi 1,44 i jest takie samo jak średnio w kraju (1,45), i w byłym woj. kaliskim (1,45).

W strukturze osadnictwa przeważają wsie małe i średnie:

- 50% stanowią wsie o zaludnieniu do 200 mieszkańców,
- 25% stanowią wsie o zaludnieniu od 200 do 400 mieszkańców,
- 19% stanowią wsie o zaludnieniu od 400 do 600 mieszkańców,
- 6% stanowią wsie o zaludnieniu od 600 do 800 mieszkańców.

3.2 . Demografia

W gminie Gizalki według stanu na koniec grudnia 1998 roku zamieszkiwało 4655 osób, w tym 2343 kobiet (tj. 50,3% ogółu ludności) i 2312 mężczyzn (odpowiednio 49,7%).

Liczba ludności we wsi Gizalki wynosiła 700 osób, co stanowiło 15% ogółu ludności gminy. Gęstość zaludnienia kształtuje się zdecydowanie poniżej średniej krajowej (124 osoby/km²) i średniej w byłym woj. kaliskim (111 osób/km²) i wynosi 43 osoby/km². Obszary najmniej zaludnione (poniżej 30 osób/km²) obejmują wsie we wschodniej części gminy: Orlina Duża, Orlina Mała, Białobłoty, Dziewiń Duży oraz wsie: Wierzchy i Obory Kolonia położone w środkowej części gminy.

W strukturze ludności według płci występuje niewielka liczebna przewaga kobiet nad mężczyznami (na 100 mężczyzn przypadają 103 kobiety). Na terenie gminy obserwujemy zjawisko nadwyżki kobiet nad mężczyznami co być może spowodowane jest zjawiskiem nadumieralności mężczyzn. Analizując wskaźnik feminizacji w 1998 roku w gminie Gizalki, jego rozkład jest nierównomierny w poszczególnych wsiach. Największa liczba kobiet (powyżej 110) przypadająca na 100 mężczyzn występuje we wsiach: Obory i Białobłoty. Najmniejszą wartość (poniżej 80) wskaźnik ten osiąga we wsiach: Orlina Duża i Orlina Mała.

Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców wynosił 29,4%, produkcyjnym 55,7%, a w wieku poprodukcyjnym 14,9%. Strefy objęte największym wskaźnikiem starzenia się ludności znajdują się w miejscowościach: Białobłoty (18,2%), Kolonia Obory (18,9%), Toporów (22,7%), Tomice (16,1%). Najmniejszym wskaźnikiem starzenia się ludności charakteryzuje się wieś Gizalki (8,3%). Starość demograficzna w gminie powodowana jest głównie malejącym przyrostem naturalnym.

W gminie Gizalki na przestrzeni lat 1975 - 1997 obserwujemy wyraźny spadek przyrostu naturalnego. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 1997 roku wynosił 10,1 i był niższy od średniej dla gmin wiejskich (11,1), porównywalny ze średnią województwa (10,2) i wyższy od średniej krajowej (9,8). Zjawisko to wynika, z jednej strony ze zmieniającej się liczby urodzeń, a z drugiej strony z narastaniem zgonów.

Przemieszczenia terytorialne na terenie gminy Gizalki w latach 1975 - 1990 charakteryzowały się niewielkim zmniejszającym się ujemnym saldem migracji, wahającym się w granicach -112 do 13 osób. W 1997 roku odnotowano dodatnie saldo migracji wynoszące +4 osoby. Na terenie gminy nie zachodzi zjawisko „wyludniania” wsi, a tendencja zmniejszającego się salda migracji dowodzi atrakcyjności gminy Gizalki.

3.3. Rynek pracy

3.3.1. Poziom wykształcenia

W strukturze ludności według wykształcenia (dane koniec grudnia 1997r.) przeważają osoby z wykształceniem średnim zawodowym stanowiąc 37% ogółu ludności i osoby z wykształceniem średnim (28%).

3.3.2. Zatrudnienie

Analizując zatrudnienie w latach 1980 – 1997 obserwujemy stały spadek zatrudnienia. Wyjątek stanowi rok 1985, kiedy zatrudnienie wzrosło o 8,3% w stosunku do 1980 roku. Spadek zatrudnienia w tym czasie wiązał się głównie ze zmianami społeczno - gospodarczymi kraju po 1985 roku. Nastąpił spadek zatrudnienia zwłaszcza w sektorze pozarolniczym na skutek restrukturyzacji zakładów przemysłowych w okolicznych miastach.

W 1997r. zatrudnienie w stosunku do 1990 roku zmniejszyło się o 12,6%. Spadek zatrudnienia w gminie wiąże się głównie z wysokim bezrobociem w gminie. W rolnictwie indywidualnym w 1997 roku zatrudnionych było 1286 osób, co stanowiło 27,9% ogółu ludności. Liczba zatrudnionych według sekcji Europejskiej Klasyfikacji Działalności w 1996 roku wynosiła w gminie 585 osób, co stanowiło 12,7% ogółu ludności.

3.3.3. Bezrobocie

Stopa bezrobocia w gminie Gizalki, pod koniec grudnia 1997 roku wynosiła 17,5% i była wyższa od średniej krajowej (10,5%) oraz wyższa od średniej w byłym woj.

kaliskim (11,4%). Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Rejonowym Urzędzie Pracy w Pleszewie w 1998r., na terenie gminy wynosiła 434 osoby, z czego 61,7% stanowiły bezrobotne kobiety. Wśród bezrobotnych najbardziej liczną grupę stanowią ludzie w wieku 18 - 24 lata (38% ogółu bezrobotnych). Biorąc pod uwagę wykształcenie najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym 43%, a najmniej liczną grupę stanowią bezrobotni z wykształceniem wyższym 1%. Bezrobotni pozostający bez pracy 6 – 12 miesięcy stanowią 23% ogółu bezrobotnych. Niepokojący jest również fakt, że wielu bezrobotnych pozostaje bez pracy powyżej dwóch lat, a ich procentowy udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wynosił 28%.

Istotnym elementem cechującym wielkość bezrobocia jest wskaźnik udziału bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym powyżej 20% zanotowano we wsiach: Kolonia Obory (25,0%), Dziewiń Duży (24,2%), Leszczyca (23,9%),

Wierzchy (22,7%), Tomice (22,1%), Białobłoty (21,9%). Najniższy wskaźnik poniżej 10% odnotowano we wsiach: Obory (7,8%) i Toporów (8,9%).

3.3.4. Mieszkalnictwo

Podstawowym elementem infrastruktury społecznej, decydującym w głównej mierze o warunkach bytowych ludności jest wielkość i jakość zasobów mieszkaniowych. Zasoby mieszkaniowe w gminie w 1997r wynosiły 1068 mieszkań. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na osobę wynosiła 17,5 m². Najwyższe wskaźniki powyżej 17 m² powierzchni użytkowej na osobę przypadły na wsie: Szymanowice, Gizalki, Toporów, Ruda Wieczyńska. Przeciętnie jedno mieszkanie na terenie gminy w 1997 roku zamieszkiwały 4,3 osoby. Najkorzystniej sytuacja pod tym względem przedstawia się we wsi Wierzchy, gdzie na 1 mieszkanie przypadają 4,1 osoby.

Analizując stopień wyposażenia mieszkań w gminie Gizalki w instalacje i urządzenia w zakresie zводociągowania i telefonizacji, sytuacja jest zbliżona do średnich notowań ogólnokrajowych. W chwili obecnej mieszkania nie są podłączone do sieci kanalizacyjnej i sieci gazowej z powodu braku tej sieci na terenie gminy.

3.3.5. Infrastruktura społeczna

Wieś gminna Gizalki koncentruje usługi lokalne dla obsługi ludności całej gminy. W zakresie administracji wieś gminna zapewnia mieszkańcom prawidłowy poziom usług. Administracja samorządowa reprezentowana jest przez Zarząd Gminy. Zagadnienia związane z obsługą mieszkańców typu: pozwolenia na budowę, ewidencja geodezyjna, nadzór budowlany, ochrona środowiska, rejestracja pojazdów są w gestii Starostwa Powiatowego w Pleszewie. W zakresie bezpieczeństwa publicznego w gminie funkcjonuje Komisariat Policji mający swoją siedzibę w Gizalkach. Ochrona

przeciwpożarowa realizowana jest przez Ochotnicze Straże Pożarne mające swoje siedziby we wsiach: Gizałki, Ruda Wieczyńska, Wierzchy, Wronów, Szymanowice, Tomice, Kolonia Ostrowska, Świerczyna i Białobłoty.

Standard opieki lekarskiej w gminie Gizałki jest lepszy od notowanego średniego dla gmin wiejskich byłego województwa kaliskiego – niestety zdecydowanie gorszy od średniego standardu opieki lekarskiej notowanego w byłym województwie i w kraju. W gminie na 10 000 osób przypada 6,5 lekarzy (w kraju 23,5, a w województwie 15,1).

Na terenie gminy funkcjonują następujące placówki opieki zdrowotnej:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – GOZ w Gizałkach,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej „Pomocna Dłoń” w Gizałkach,
- Rodzinny Dom Dziecka w Białobłotach
- apteka

Na terenie gminy funkcjonuje 1 placówka wychowania przedszkolnego zlokalizowana w Nowej Wsi. Przedszkole to obsługuje rejon całej gminy. Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w 1998 r. wynosiła 99 dzieci. Średni procent uczestnictwa dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wynosił 35,4% i był niższy od średniego wskaźnika dla byłego województwa kaliskiego (47,2%).

W zakresie oświaty podstawowej w 1998r. funkcjonowały 3 szkoły podstawowe znajdujące się we wsiach: Gizałki, Białobłoty, Tomice oraz 2 punkty filialne w Wierzchach i Kolonii Obory. Do wszystkich szkół podstawowych uczęszczało 619 uczniów. Liczba uczniów przypadających na jedno pomieszczenie do nauki wynosi 21,3 (odpowiednio średnie zagęszczenie w Polsce dla miast wnosi 32,5 a dla wsi 20,2). Szkoły podstawowe na terenie gminy nie są wyposażone w pełnowymiarowe

sale gimnastyczne, boiska sportowe, boiska sportowe przy szkołach są także niewymiarowe. Ogólny stan techniczny szkół jest zadowalający.

Na terenie gminy zlokalizowany jest 1 kościół rzymsko – katolicki w Szymanowicach i 1 kaplica w Świerczynie. Wsie położone we wschodniej części gminy (4) należą do parafii w Królikowie gmina Grodziec.

Życie kulturalne gminy realizowane jest w następujących placówkach:

- w Gminnej Bibliotece Publicznej w Giząłkach,
- w filiach bibliotecznych w Tomicach i Orlinie Dużej,
- w Gminnym Centrum Kultury w Giząłkach,
- w Kołach Gospodyń Wiejskich.

Gmina Giząłki jest słabo wyposażona w obiekty turystyczno – wypoczynkowe.

Ważnym elementem w życiu gminy jest nawiązanie współpracy z gminą Apen w Niemczech, z gminą Momignies w Belgii oraz ze Zrzeszeniem Prywatnych Osób Niosących Pomoc dla Polski w Danii. Współpraca pomiędzy gminami polega głównie na współdziałaniu w zakresie gminnej polityki terenowej oraz rozwijaniu przyjacielskich kontaktów pomiędzy organizacjami społecznymi i placówkami oświatowymi.

3.3.6. Poziom jakości życia

Analizę przestrzennego zróżnicowania poziomu życia na obszarze gminy dokonano poprzez podwójną optykę – ze strony ludzi najbiedniejszych (pomoc społeczna, bezrobocie), jak również – z punktu widzenia ludzi zasobniejszych poprzez pryzmat liczby posiadanych samochodów, a także wskaźników związanych z infrastrukturą techniczną (abonenci telefoniczni, mieszkania wyposażone w wodociąg – brak w gminie sieci gazowej i kanalizacyjnej).

Liczba osób objętych pomocą społeczną wynosiła 572 osoby, co stanowiło 12,3% ogółu mieszkańców gminy. Najwięcej osób (powyżej 16%), którym decyzją przyznano świadczenie w ogólnej liczbie ludności, odnotowano we wsiach: Wierzchy, Leszczyca, Kolonia Obory, Białobłoty.

W układzie gminnym analiza świadczeń na rzecz opieki społecznej wykazuje dużą zbieżność z rozkładem przestrzennym zjawiska bezrobocia – to znaczy obszary wysokich świadczeń na cele opieki społecznej pokrywają się w znacznym stopniu z obszarami o wysokim bezrobociu. W oparciu o te dwa kryteria i przy założeniu, że pomoc społeczna rozdysponowana jest zgodnie z potrzebami danego terenu uznano, że we wsiach: Białobłoty, Dziewin Duży, Kolonia Obory, Wierzchy, Leszczyca, Tomice mamy do czynienia ze zjawiskiem koncentracji ludności znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej.

Natomiast przyjmując założenie, że znaczna liczba samochodów osobowych świadczy o zamożności mieszkańców, tereny te określić można jako obszary o relatywnie wysokim poziomie życia ludności. Liczebność prywatnych samochodów osobowych w poszczególnych wsiach scharakteryzowana została wskaźnikiem liczby tych samochodów na 100 mieszkańców. Najwyższe wartości wskaźnik ten osiąga we wsiach: Szymanowice, Kolonia Ostrowska, Obory. Zgodnie z przyjętym założeniem obszary te można określić jako obszary o wyższym poziomie życia. Natomiast najniższe wskaźniki odnotowano we wsiach: Świerczyna, Orlina Duża, Leszczyca. Obszary te zgodnie z założeniem można określić jako obszary o niższym poziomie życia. Różnica między najwyższą, a najniższą wartością omawianego wskaźnika jest dość znaczna: od 30,8 samochodów osob. na 100 mieszkańców we wsi Szymanowice

do zaledwie 7,9 samochodów osob. we wsi Świerczyna (średni wskaźnik dla Polski 21 samochodów osobowych na 100 mieszkańców).

Wyposażenie mieszkań w prąd, wodociąg, gaz, kanalizację, centralne ogrzewanie, telefon, RTV stwarza lepsze warunki życia mieszkańcom. Im większy procent ludności korzystającej z powyższych dóbr, tym poziom życia mieszkańców wyższy. Do analizy nie uwzględniono wyposażenia w prąd i RTV (obejmującego 100% wsi) a także tych których w chwili obecnej gmina nie posiada (sieć kanalizacyjna i sieć gazowa). Analizując mieszkania podłączone do sieci wodociągowej na terenie gminy Gizalki sytuacja jest bardzo zróżnicowana przestrzennie. Istnieją bowiem wsie zwodociągowane w 100% (Gizalki, Ruda Wieczyńska, Szymanowice), a także wsie, które w ogóle nie są zwodociągowane (Białobłoty, Dziewiń Duży, Orlina Mała, Orlina Duża).

Analizując wyposażenie mieszkańców w telefon, gmina Gizalki posiada niski udział abonentów linii telefonicznej. Średnio na 100 mieszkańców w gminie w 1996r. przypadło 8,7 abonentów linii telefonicznych (odpowiednio w kraju 17,1; w byłym woj. kaliskim 14,5; w gminach wiejskich byłego woj. kaliskiego 7,9). Obszary o najkorzystniejszym wskaźniku wyposażenia mieszkań w telefon obejmują wsie: Gizalki (13,7%), Szymanowice (12,6%) i Wronów (11,9%). Zdecydowanie niższy wskaźnik posiadają wsie: Świerczyna (3,7), Kolonia Obory (4,5), Czołnochów (5,6), Dziewiń Duży (5,9).

Syntezę uwarunkowań społeczno – demograficznych przedstawia mapa nr 3.

3.3.7. Wnioski wynikające ze społeczno - demograficznych uwarunkowań rozwoju.

Diagnoza stanu i społeczno – demograficzne uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne pozwalają na dość dobrą ocenę potencjału społeczno – demograficznego gminy oraz jej możliwości rozwojowe.

Poniżej przedstawione zostały preferencje, bariery i konflikty rozwojowe w sferze potencjału demograficznego (tabela nr 2).

4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z CECH ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

Pierwsze ślady osadnictwa na terenie gminy Gizalki skoncentrowane są w dolinie rzeki Proсны i pochodzą z:

- a) okresu neolitu – z kultury pucharów lejkowatych,
  - b) kultury łużyckiej,
  - c) kultury przeworskiej,
- jak również czasów późniejszych, a mianowicie z:
- d) okresu średniowiecza:
kultury prapolskiej i kultury polskiej,
  - e) okresu nowożytnego

Najcenniejsze obiekty archeologiczne to:

- stanowiska w Szymanowicach, Leszczycy, Czołnochowie i Tomicach,
- grodzisko stożkowate w Nowej Wsi.

Schematy planistyczne miejscowości są słabo rozwinięte i przekształcone. Najciekawszy układ posiada wieś Szymanowice (prawdopodobnie jest to przekształcona owalnica). Występują też:

- rzędówki (Gizalki - obecnie przekształcone),
- osady folwarczne (Obory),
- ulicówki (Nowa Wieś, Ruda Wieczyńska),
- kolonie rządowe (Nowy Toporów, Dziewin Duży).

Miejscowości gminy Gizalki wykazują wpływy zaboru rosyjskiego, którego granicę wyznaczała rzeka Proсны. Widoczne to było w charakterze zabudowy, a głównie w stosowanych materiałach budowlanych – dominacja drewna, gliny, słomianej strzechy, a także rudy darniowej (patrz Diagnoza Stanu, rozdział C pt. „Sfera kulturowa”, pkt. 1 i podpkt. 1.2.).

Ilościowe zestawienie zasobów materialnych dóbr kulturowych:

- 1 zespół sakralny,
- 2 kaplice,
- 3 pozostałości założeń dworskich,
- 1 nie zachowane założenie dworskie,

Brak obiektów wpisanych w rejestr zabytków.

Z pozostałych obiektów wymienić można:

- 2 parki (Obory, Szymanowice),
- 6 wiatraków (zachowały się w Leszczycy i Wronowie),
- 1 młyn parowy (Czołnochów).

Wnioski wynikające z uwarunkowań rozwoju w zakresie środowiska kulturowego zestawione zostały w Tabeli nr 3.

5. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU GOSPODARKI

5.1. Sektor produkcyjno-usługowy – według danych U.S. w Kaliszu na dzień 1.12.1998 r. w gminie Gizałki działały następujące podmioty gospodarki narodowej:

ogółem	-	161 podmiotów
w tym:		
w sektorze publicznym	-	6 podmiotów
w sektorze prywatnym	-	155 podmiotów (w tym 144 osoby fizyczne)
w sektorze spółdzielczym	-	2 podmioty
spółki ogółem	-	-
w tym:		
cywilne	-	-
prawa handlowego	-	-

Natomiast w gminie zarejestrowane są ogółem: 160 podmiotów gospodarczych (dane U.G.), z czego najwięcej zlokalizowanych jest we wsiach: Gizałki i Tomice.

W 77 placówkach handlowo-naprawczych mieści się: ok. 44,2% sklepów oraz 1 punkt sprzedaży paliw; 22,5% ogółu punktów to rzemiosło usługowe.

Okolo $\frac{1}{4}$ ogółu podmiotów gospodarczych to małe firmy produkcyjne i produkcyjne zakłady rzemieślnicze (ok. 40 zakładów).

5.2. Sektor rolny – gmina charakteryzuje się średnim ogólnym wskaźnikiem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej będącym syntetyczną oceną warunków przyrodniczych w byłym województwie kaliskim oraz średnim wśród gmin powiatu pleszewskiego (48,1 gmina; 61,4 byłe województwo kaliskie; 65,5 kraj), co plasuje gminę na 46 miejscu w byłym województwie kaliskim i na 5 miejscu w powiecie pleszewskim. Stąd zaliczona została do grupy gmin, w których przeważają obszary o słabej jakości do produkcji rolnej.

6,5% gruntów ornych to gleby w klasach bonitacji II-III i 12,4% w klasie IV. Nie ma użytków zielonych klasy II-III, tylko 8,4% to klasa IV.

Przeważają gleby 7-go do 9-go kompleksu rolnego, ale w dolinie rzeki Prosnny i zachodniej części gminy również większe obszary 4-go, 5-go i 6-go. Pod względem właściwości agrofizycznych gmina charakteryzuje się największym procentem (81,6%) gleb bardzo lekkich oraz gleb lekkich (12,9%). Jeśli chodzi o właściwości agrochemiczne, to najwięcej jest gleb o odczynie bardzo kwaśnym (53%) i kwaśnym (34%); bardzo mało jest gleb o odczynie obojętnym i brak o odczynie zasadowym.

Natomiast zasobność w przyswajalne składniki pokarmowe jest:

- fosfor (średnia i niska)
- potas (niska i bardzo niska)
- magnez (niska i średnia)

Zawartość metali ciężkich w glebie (ołów, cynk, miedź, nikiel i siarka) mieści się poniżej norm dopuszczalnych. Przekroczenia występują tylko w zawartości kadmu (6-krotne).

Rzeźba terenu jest korzystna dla rolnictwa; warunki klimatyczne zaliczane są również do dobrych; poprawne stosunki termiczno – wilgotnościowe; występujące okresowo niedobory wody (w okresach letnich) oraz zagrożenie powodziowe (w okresach roztopów i intensywnych opadów) ograniczają się głównie do doliny Prosny i do koryt pozostałych cieków. Pod względem własności dominują w gminie gospodarstwa prywatne (90,0 % U.R.). Około 10,0% gruntów jest w rękach sektora spółdzielczego.

Gmina charakteryzuje się dużym udziałem gospodarstw małych w przedziale 5-10 ha (ok. 31,8%) oraz bardzo małych w przedziale 2-5 ha (ok. 25,7%), a najmniej jest gospodarstw bardzo dużych w grupie > 50 ha (ok. 0,1 %). Największa ilość gospodarstw bardzo małych znajduje się we wsiach: Tomice i Gizalki (w grupach 1-2 i 2-5 ha).

Przeważające gatunki roślin uprawianych w gminie to:

- żyto,
- mieszanki zbożowe,
- owies,
- pszenżyto,
- ziemniaki,
- pszenica,

czyli rośliny o średnich i małych wymaganiach.

W hodowli dominuje trzoda chlewna, ale dość duża jest też hodowla bydła.

Brak przemysłu przetwórstwa rolno-spożywczego.

Równocześnie w gminie działają firmy i instytucje zajmujące się szeroko pojętą obsługą rolnictwa (bankową, transportową, usługami sprzętowymi, zaopatrzeniem w nawozy, pasze i środki do produkcji rolnej oraz w materiały budowlane).

5.3. Wnioski wynikające ze stanu gospodarki przedstawione zostały w tabeli Nr 4.

6. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z SYSTEMU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.

6.1. Komunikacja – zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie ustalenia wykazu dróg krajowych i wojewódzkich (Dz. U. Nr 160, poz. 1071) nastąpiła zmiana klasyfikacji niektórych dróg w gminie:

- drogi krajowe Nr 443 i Nr 442 są drogami wojewódzkimi,
- dotychczasowe drogi wojewódzkie o nr nr: 110, 111, 124, 157, 158 i 185 od dnia 1.01.1999 r. są drogami powiatowymi,
- drogi gminne pozostają bez zmian.

Gmina położona jest przy ważnej trasie komunikacji drogowej łączącej różne regiony kraju . Jest dobrze wyposażona (ilościowo) w sieć drogową (drogi wojewódzkie, drogi powiatowe i gminne). Jednak ich stan techniczny nie przedstawia się najlepiej (dotyczy to wszystkich kategorii dróg, a zwłaszcza powiatowych i gminnych np. ok. 62,2% dróg gminnych, posiada nawierzchnię gruntową).

Najbardziej obciążone ruchem tranzytowym i lokalnym są drogi wojewódzkie Nr 443 relacji Jarocin – Gizałki – Konin i Nr 442 relacji Kalisz – Gizałki – Września.

Komunikacja zbiorowa zabezpieczana jest przez autobusy PKS. Gmina leży poza zasięgiem komunikacji kolejowej.

Wskaźnik motoryzacji w gminie Gizałki wynoszący 91,9 (stan na 31.12.1997 r.) jest dużo niższy od wskaźnika dla byłego województwa kaliskiego (252,8).

6.2. Gospodarka wodno – ściekowa – gmina jest zwodociągowana prawie w 100%. Istnieją 3 wodociągi grupowe: (Nowa Wieś, Gizałki, Orlina Mała). Ujęć wodnych jest 4 (bez zakładowych) z poziomu czwartorzędowego. Wszystkie ujęcia posiadają 8,0-10,0 m strefę ochrony sanitarnej bezpośredniej; stref ochrony pośredniej nie wyznaczono. Brak oczyszczalni ścieków i systemu kanalizacji. W bieżącym rozpoczęto realizację gminnej oczyszczalni ścieków w Gizałkach.

6.3. Energetyka – przez gminę przebiega linia przesyłowa WN 110 kV. Pozostałe linie SN i NN to głównie linie napowietrzne. Nie przewiduje się realizacji nowych linii WN oraz obiektów kubaturowych.

Istniejące sieci i urządzenia wymagają modernizacji i rozbudowy w miarę potrzeb (głównie wymiana linii napowietrznych na kablowe – reelektryfikacja gminy).

6.4. Telekomunikacja – aktualnie trwa modernizacja sieci telekomunikacyjnych polegająca na budowie światłowodów i kablowaniu oraz wymianie centrali ręcznych na nowoczesne automatyczne.

Dostępność do telefonu jest niska. Pod względem ilości abonentów/1000 M gmina plasuje się na 22 miejscu wśród gmin wiejskich w byłym województwie kaliskim (stan na 31.12.1997 r. wynosił 108,4/1000 M) oraz dużo poniżej średniej w powiecie pleszewskim (121,9/1000 M według stanu na 31.12.1998 r.).

Większość linii telefonicznych jest napowietrznych; trwa ich modernizacja, którego zakończenie przewidziane jest w najbliższych latach.

6.5. Gazownictwo – gmina nie jest wyposażona w sieć gazową. Planowana jest docelowo gazyfikacja gminy.

Konieczne jest opracowanie aktualizacji „Programu gazyfikacji gminy”.

6.6. Ciepłownictwo – ciepłownictwo gminy oparte jest na lokalnych kotłowniach opalanych paliwami stałymi (węgiel, miał, koks) emitującymi do atmosfery szkodliwe substancje i powodującymi zapylenie zwłaszcza w okresie zimowym.

Po rozprowadzeniu sieci gazu ziemnego będzie można go wykorzystać do celów grzewczych, co zmniejszy zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego.

6.7. Gospodarka odpadami – w gminie istnieje wysypisko śmieci we wsi Gizalki. Obecnie nie prowadzi się segregacji odpadów i zorganizowanego wywozu (pojemniki). Nie ma też wydzielonej kwatery na odpady niebezpieczne, ani wylewiska. Wysypisko odpadów niebezpiecznych dla województwa wielkopolskiego realizowane jest w Kuślinie gm. Nowy Tomyśl. Natomiast na terenie sąsiedniej gminy Blizanów istnieje zakład przerobu zwierząt padłych i tam jest możliwość ich dostarczenia.

Konieczne jest wprowadzenie segregacji i rozwiązanie w ramach powiatu lub kilku powiatów sprawy utylizacji odpadów.

6.8. Wnioski wynikające z uwarunkowań w dziedzinie infrastruktury technicznej przedstawione zostały w tabeli Nr 5.

IV. WNIOSKI WYNIKAJACE Z UWARUNKOWAN ROZWOJU

IV. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z UWARUNKOWAŃ ROZWOJU.

Z uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych wynikają:

1. Preferencje stanowiące szanse rozwojowe.
2. Bariery, których przekroczenie stwarza nadzieję na wychodzenie z sytuacji kryzysowych.
3. Konflikty stwarzające trudności rozwojowe.

Zgeneralizowane wnioski wynikające z uwarunkowań rozwojowych gminy przedstawione zostały w formie tabelarycznej w rozbiciu na 3 wymienione na wstępie zagadnienia.